Kulturális Szemle - 2023. X. évfolyam, 1. szám - Hazai tudományos műhely

Ponyi László – Juhász Erika: Kutatások a Nemzeti Művelődési Intézetben (2012-2022)

Absztrakt: A tanulmány a Nemzeti Művelődési Intézet szervezeti keretein belül 2012-2022 között megvalósuló kutatások és felmérések összegző áttekintésére vállalkozik. Az elmúlt időszak paradigmatikus szakmai, szervezeti és tevékenységbeli változásai, a történeti távlat és a kutatások számossága már lehetővé teszi, hogy több dimenzióban is megvalósulhasson a kutatások áttekintő, de nem teljességre törekvő bemutatása. A cikk bemutatja azokat a tágabb összefüggéseket, Intézeti szakmai stratégiai célokat, amelyekre a kutatások is épültek. Ugyancsak ezek alapján kerülnek részletezésre az Intézet stratégiai kutatási céljai is. A munka részben kronologikusan dolgozza fel az elmúlt évek kutatási eseményeit, egyben figyelemmel kíséri a kutatások minőségét és mennyiségét is meghatározó szervezeti változásokat, valamint tematizálja azokat a szakmai célok és tartalmi aspektusok tekintetében.

Abstract: This study is a summary of the research and surveys carried out within the National Institute of Cultural between 2012 and 2022. The paradigmatic professional, organisational and activity changes of the past period, the historical perspective and the number of researches already allow for an overview of the researches in several dimensions. The article presents the wider context and the strategic professional objectives of the Institute on which the research has been built. The strategic research objectives of the Institute are also detailed on this basis. The work provides a partial chronological account of the research events of recent years, while at the same time monitoring the organisational changes that have determined the quality and quantity of research, and thematising it in terms of professional objectives and content.

Bevezetés

A Nemzeti Művelődési Intézet jogelődjénél 2012-től induló változások a vizsgált 10 év távlatában már paradigmatikus átalakulásnak tekinthetőek. Az Intézet keretein belül a közművelődési szakmai csúcsszervezet gyökeres átalakítására irányuló reformok – amelyek elsősorban a kulturális törvény közművelődési fejezetének módosulásában és a végrehajtó rendelet megjelenésében váltak normatív szabályozássá – a közösségi művelődés egészére is döntő hatással bírtak. [1]

Miért is beszélhetünk paradigmaváltásról? Azért, mert a gyökeres változások a rendszer minden elemét átalakították. Olyan minőségi, mennyiségi, gondolkodás- és értékbeli elmozdulás történt a 2012-2013-as években, amely a legfontosabb, statisztikailag is igazolható paraméterekben, a szakmai tevékenység, a szervezet, a finanszírozás és a humán erőforrás idősoros adatainak

alakulásában volt tetten érhető.

Olyan mérföldköveket említhetünk, amelyek ugyancsak igazolhatják a paradigmaváltás tényét: az állami hozzájárulás folyamatos növekedése a kulturális, közművelődési feladatellátásban, a megyei közművelődési feladatok gyökeres átalakítása, Kulturális Közfoglalkoztatási Program, országos hatású projektszemlélet és belső finanszírozási, pályázati rendszer kialakítása az Intézet falain belül, stratégiai szakmai szövetségek és együttműködések kötése, a szakmai képzések országos hálózatának kialakítása, a szakemberképzés megújítása, a statisztikai adatszolgáltatás minőségi és mennyiségi reformja, a minőségfejlesztés és a szakfelügyeleti munka megújítása, valamint számos mintaprogram és szakmai projekt indítása. Ebben a változásfolyamban – összefüggésben a fentiekkel – kiemelt feladattá vált a kutatások megerősödése és újratervezése is.

Kutatások a Nemzeti Művelődési Intézetben (2012-2022)

A tanulmánynak ugyan nem elsődleges feladata, hogy részletezze az Intézet stratégiai céljait, azonban fontos megemlíteni néhány olyan releváns elemet, amelyek a kutatási tevékenységet is nagymértékben meghatározták. A 2012-től elinduló fejlesztési folyamatok egyik legfontosabb célja, hogy a modern 21. századi közösségi művelődés a korábbiaknál intenzívebb módon kapcsolódjon be a társadalom-, gazdaság- és közösségfejlesztési folyamatokba; a kultúra segítségével járuljon hozzá a helyi közösségek megerősítéséhez, a nemzeti összetartozás erősítéséhez, a Kárpát-medencei közös kulturális tér kialakításához és a vidéki Magyarország értékeinek, hagyományainak feltárásához és megőrzéséhez.

Az Intézet kutatási koncepciójának tervezésében fontos és elengedhetetlen szempontként jelentkezett a felsőoktatási szakemberképzés megújítása, a szakma tudományos alapjainak megerősítése. A fenti stratégiai elképzelések egyik legfontosabb feltételévé vált a szakmán és az Intézeten belül is a különböző társadalomtudományok alapjain nyugvó kulturális, ezen belül a közművelődési szakterületre fókuszáló kutatások újragondolása. Mindez egyidőben és szoros összefüggésben történt a Kulturális Szemle online folyóirat létrehozatalával, a felsőfokú szakemberképzés megújításával, a Közművelődési Tudományos Kutatási Program létrehozásával, az új közösségszervező szak indításával és a felsőoktatás intézményeivel történő stratégiai együttműködések kialakításával.

Fentiekkel összefügésben az Intézet kutatási koncepciójában az elmúlt tíz évben a következő, a kutatásokat is értintő átfogó célok fogalmazódtak meg:

- a társadalmi megújulás és összetartozás kulturális alapú és célú tudományos kutatásokkal történő megerősítése;
- a Kárpát-medencei közös kulturális tér tudományos kutatásokkal történő felmérése, erősítése, fejlesztése;
- a Kárpát-medencét érintő más fókuszú kutatások figyelemmel kísérése;
- a nemzetstratégiai szempontok figyelemmel kísérése és érvényesítése a kultúrakutatási feladatok során;
- közös kulturális tudományos együttműködés kiépítésében történő aktív részvétel;

- sokoldalú együttműködés kialakítása a felsőoktatási intézmények szakintézeteivel és szaktanszékeivel, bekapcsolódás a tehetséggondozásba;
- a közösségi művelődés kiemelkedő szellemi, kulturális és tudományos eredményeinek, múltjának, hagyományainak, társadalmi, gazdasági helyzetének elemzése, kutatása, fejlesztése;
- a közösségi művelődés erőforrásaival, szervezetével, finanszírozásával, tevékenységével és humán erőforrásaival kapcsolatos kutatási, felmérési és elemzési feladatok, mindezekkel kapcsolatban fejlesztési javaslatok megfogalmazása;
- együttműködés hazai és határon túli kutatói műhelyekkel, intézetekkel, közös projektek szervezése és bonyolítása;
- a közösségi művelődés szempontjából kiemelt célcsoportok esetében kutatási, felmérési, elemzési feladatok ellátása;
- a kutatások eredményeinek tudományos, illetve szakmai napokon, konferenciákon, valamint tanulmányok, kiadványok és publikációk formájában a szakmai és a szélesebb nyilvánoság elé tárása;
- kutatási tervek, kutatási és közművelődési adatbázisok készítése, kezelése és megosztása, a kulturális, közművelődési feladatok ellátásával kapcsolatos tervezési, szervezési, koordinációs feladatok, az adatok tudományos feldolgozása, javaslatok megfogalmazása.

Örömteli tény, hogy a vizsgált 10 év alatt közel 100 kutatás és felmérés zajlott az Intézet koordinálásában. A történeti távlat és a kutatások számossága már lehetővé teszi, hogy több dimenzióban is megvalósulhasson a kutatások áttekintő (de egyelőre nem részletező és teljességre törekvő) bemutatása. Ezt a bemutatást ugyanakkor már most is több dimenzióban is megtehetjük. Lehetőség van kronologikusan, az elmúlt 10 év történetét feldolgozva (1), megtehetjük az Intézet szervezeti változásainak összefüggéseiben (2) és tematizálhatjuk a kutatások szakmai céljait és tartalmát illetően is (3).

A kutatások szakmai orientációját, kutatási céljait tekintve 6 nagy csoportról beszélhetünk.

1. A közművelődési területre, annak jellemzőire irányuló vizsgálatok, ezzel összefüggésben a statisztikai feladatok ellátásából és az adatszolgáltatásból nyert idősoros, érvényes és megbízható adatok a tevékenység, a szervezet és a humán erőforrás vonatkozásában.
2. A települések múltjához és jelenéhez, kultúrájához, kultúrafogyasztási szokásaihoz kapcsolódó kutatások.
3. A települések civil, művelődő közösségeit célzó kutatások.
4. Az intézet szakmai projektjeihez, programjaihoz, valamint a felnőttképzéshez kapcsolódó kutatások. Valamennyi jelentősebb programban a résztvevők bemeneti és kimeneti kérdőívet töltöttek ki, és ezekben az esetekben lekérdezésre kerültek a partnerszervezetek is. Nagyban segítette az egyes kutatások eredményességét, a minták elemszámának növekedését az a tény, hogy a résztvevők nem csak interjúalanyként, hanem több esetben kérdezőbiztosként is dolgoztak.
5. Ifjúsággal kapcsolatos felmérések.
6. Egyéb kategóriába sorolható kulturális kutatások és felmérések.

A 2012-2022 közötti időszak három jól elhatárolható kutatási periódusa különböztethető meg.

1. Az átmenet időszaka (2012-2013).
2. A kutatás-szakmai professzió átalakulásának és megerősödésének, valamint a hálózati működés kialakulásának időszaka (2014-2019).
3. A hálózati kutatások és együttműködések időszaka (2020-2022).

A továbbiakban, tekintetettel a kronológiára és a szervezeti változásokra, az egyes időszakok jelentősebb kutatásai kerülnek bemutatásra. [2]

1. Az átmenet időszaka (2012-2013)

2012-2013 között az Intézet életében részben az intézmény konszolidációja, részben az új működési feltételek kialakítása és megerősítése volt az elsődleges feladat. A kutatási feladatok a Nemzeti Művelődési Intézet és Képzőművészei Lektorátus Stratégiai Fejlesztési Főosztály Kutatási és Szakinformációs Központ szervezetén belül valósultak meg. 2012-ben zajlott a *közművelődési szakfelügyelet célvizsgálati felmérése*, és a *közművelődési intézmények felnőttképzési kapacitását mérő vizsgálat.* 2013-ban történt *a megyei közművelődési feladatok finanszírozásának vizsgálata*, valamint a *gyorsfénykép az intézeti munkatársakról* című felmérés is. Mindezek már szoros összefüggésben valósultak meg az Intézet átalakulási folyamataival. A Központ elsődleges kutatási feladatai ekkoriban elsősorban a stratégiai fejlesztési javaslatok és döntések kutatásokkal, felmérésekkel történő előkészítésére, másrészt azok hatásának vizsgálatára irányultak.

2. A kutatás-szakmai professzió átalakulásának és megerősödésének, valamint a hálózati működés kialakulásának időszaka (2014-2019)

Az átmeneti időszakot követően, összhangban az Intézet stratégiai céljaival, valamint az egyre szorosabbá váló kapcsolatokkal a felsőoktatás szakembereinek képviselőiből álló Andragógiai Szakbizottsággal, már megjelent a fokozott elvárás a kutatók körében a tudományos fokozat megszerzésére, a felsőoktatásban és egyéb szakmai képzésekben történő oktatásban történő közreműködésre és a magas szintű szociológiai, társadalomtudományos, közművelődés-szakmai, informatikai ismeretek együttes meglétére. Ebben az időszakban már a korábbinál jóval nagyobb mértékben és intenzitással folytatódtak a kutatások és felmérések. 2015 februárjától jön létre a Nemzeti Művelődési Intézet Országos Tudományos és Felsőoktatási Szakmai Központja, amelynek egyik fontos feladata a közművelődési tudományos kutatások szervezése és bonyolítása (Juhász 2022). 2018-tól a kutatási feladatok már a Kultúrakutatási és Képzési Igazgatóság feladatkörében jelentek meg.

A *Kulturális Közfoglalkoztatási Program* (KKP 2013-2018) öt szakaszához köthető felmérések koordinálása és hagyományos kutatási feladatainak ellátása a legnagyobb volumenű munka volt ebben az időszakban. Ezek részben magára a Programra irányultak, részben pedig annak segítségével valósultak meg. A résztvevők és a fogadó partnerszervezetek az indulásnál és az egyes Programok végén kerültek lekérdezésre. Ezekben a vizsgálatokban elsősorban a véleményekre, tapasztalatokra és javaslatokra irányultak a kérdések.

A 2013-2019 közötti időszakban azonban párhuzamosan számos más kutatás is zajlott. 2013-2014 között, a további tervezési munkát megalapozó közművelődés-szakmai adatbázis készült. A Program által érintett településeken felmérésre kerültek a *művészeti csoportok* (Dudás 2015), a *civil szervezetek és ifjúsági közösségek* is. Az Intézet ebben az időszakban mérte a lakosság kultúrafogyasztási és intézményhasználati szokásait is, valamint ugyancsak 2014-ben zajlott a *Leleményes hősök* és a *települések I. Világháborús emlékévéhez kapcsolódó felmérés* is. A 2. KKP-ban (2014-2015) a *közművelődési szakemberek felmérése* és a *Magyar Kultúra napjával kapcsolatos első adatfelvétele történt,* amelyet a második kör 2016-ban követett. A 3. KKP során (2015-2016) olyan jelentősnek mondható kutatások és felmérések valósultak meg, mint az *Agorák és IKSZT*-k (Dudás 2016) működésének feltérképezése, valamint a *kulturális alapellátás és tudáskörnyezetének hazai vizsgálata*. 2016 és 2017 között, a negyedik Programban az Intézet két korábbi szakmai projektjének, a *Kapunyitogató Programnak* (Juhász – Ponyi 2016) és a *Látóutaknak* (Izer 2016) hatásmérése is zajlott.

Ugyancsak ebben az időszakban a megemelt *közművelődési és közgyűjteményi normatíva kistelepülések kulturális feladatellátására gyakorolt hatása* is felmérésre került. Az ötödik Programban 2017-2018 között zajlott a *közösségi múlt feltárását szolgáló kutatás* és ugyancsak ebben az évben került lebonyolításra a *települések szakemberellátásának második körben történő felmérése*. 2018 év elején ismétlésre került a *kulturális alapellátás tudáskörnyezeténekvizsgálata,* a *Petőfi öröksége* kutatás, az *Agorákfelmérése* két körben és a *Tudástár* munkacímű felmérés is. (1. ábra) [3]

1. ábra: Településfeltáró kutatás.
Az egykori gazdakörök leggyakoribb tevékenységei a településeken (db)
(Forrás: Saját szerkesztés)

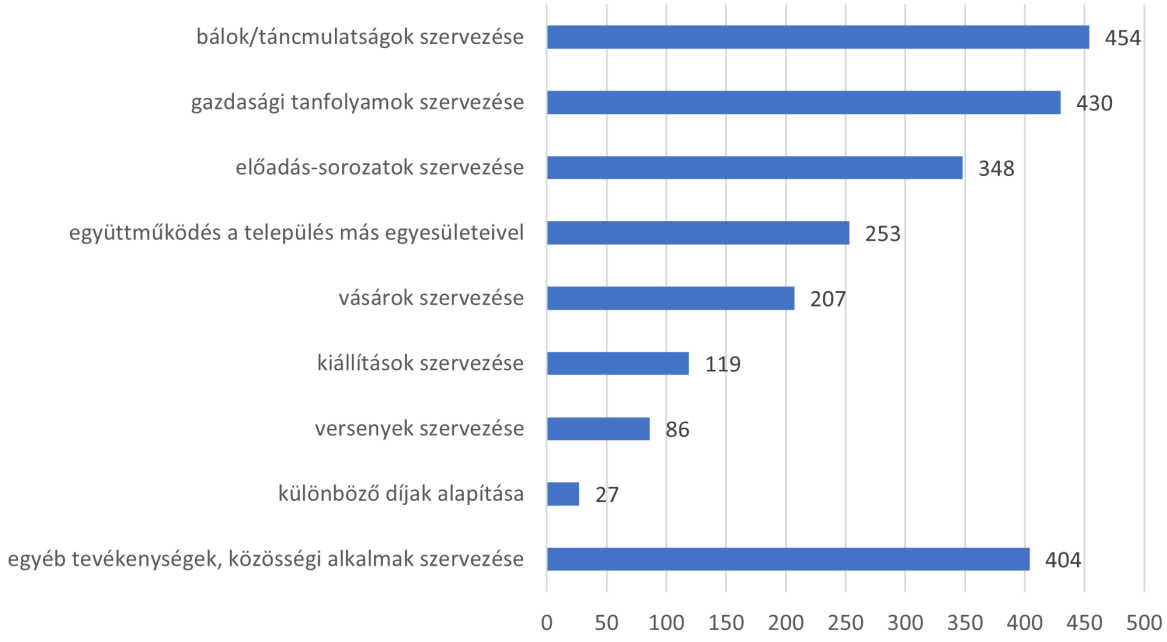

Fentiekkel párhuzamosan zajlottak továbbá 2017 és 2019 között a *Cselekvő Közösségek Projekt* keretén belül bonyolított kutatások, amelyek elsősorban a kulturális terület jövőbeni trendjeire, az

intézményrendszerre ható társadalmai folyamatokra, az intézményi partnerségekre, a társadalmiasítás, az önkéntesség és a közösségszervezés gyakorlatára irányultak. A projekt eredményeként hét kutatás eredményeként 6 témában jelentek meg kiadványok (Arapovics – Ponyi 2019). A *közösségszervező szakosok kompetenciamérése* 2017 és 2020 között időszakban folyamatosan zajlott (Juhász – Márkus – Benkei-Kovács 2020, 2021) és az *OKJ-és képzésekben részt vevők IKT tapasztalatainak és digitális kompetenciáinak mérése is lezajlott.*

3. Hálózati kutatások és együttműködések időszaka (2020-2022)

A 2019-2022. szeptemberig tartó időszakot a hálózati kutatások és együttműködések időszakának nevezhetjük. Az Intézet szervezeti változásaival összefüggésben a kutatások 2019-től már a Szakmafejlesztési Igazgatóság Kutatási Központjában zajlottak. A megnövekedett kutatási feladatok ellátására, a kutatási feladatok és kutatásszervezés hálózati működésének biztosítására 2021-től regionális kutatói hálózat jött létre ebben a szervezeti keretben. A Kutatási Központ és regionális hálózata feladatául kapta a *statisztikai adatszolgáltatás megyei és országos generálásának nagy volumenű és nagy kihívást jelentő feladatát* is. (2-3. ábra)

2. ábra: Közművelődési statisztikát beküldő, adatszolgáltató szervezetek számának alakulása, 2010-2021 (db)
(Forrás: Saját szerkesztés)

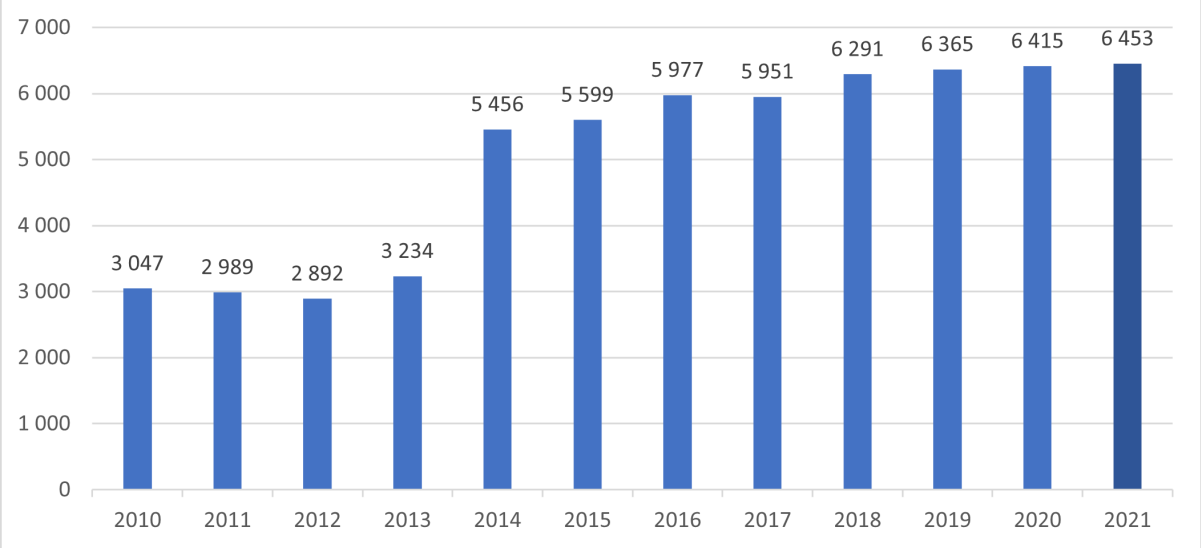

3. ábra: Közművelődési statisztika.
Látogatások megoszlása tevékenységtípus szerint 2021
(Forrás: Saját szerkesztés)

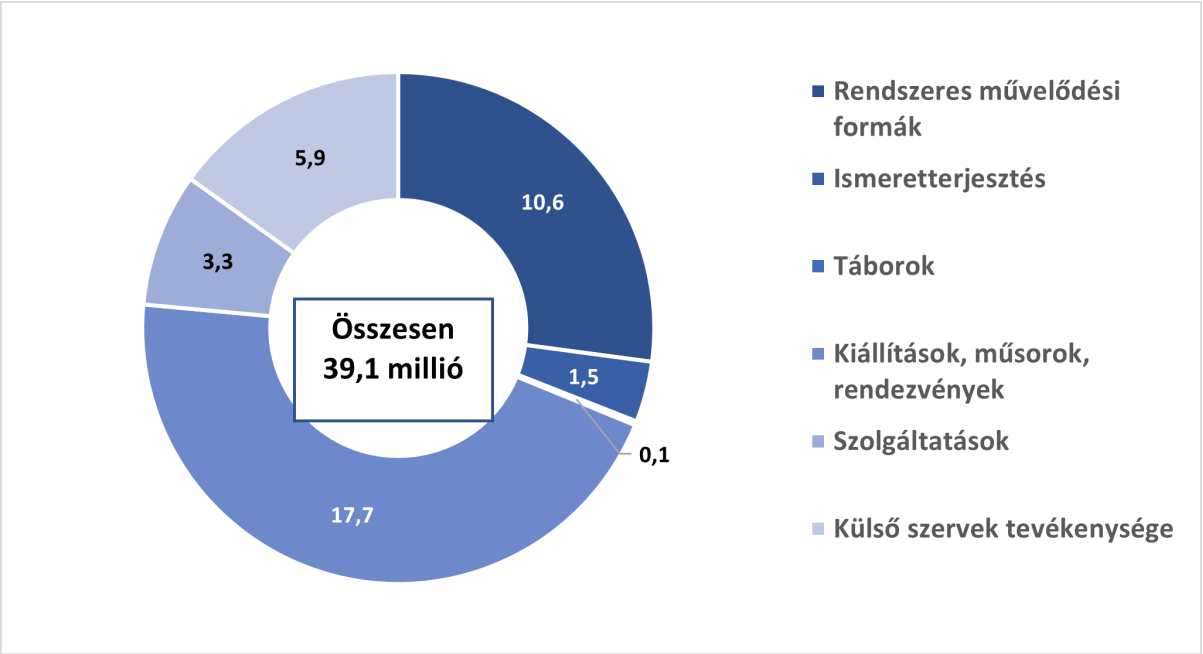

Jól mutatja a megnövekedett feladatokat, hogy a statisztika mellett 2021-ben a Kutatóközpont keretein belül 22 felmérés és kutatás zajlott, a vizsgálatokban az elemszám elérte az 50 000-et, a levéltári kutatásban több mint 29 000 civil szervezet feltárása és adatbázisba rögzítése történt meg ebben az időszakban. A Központ 3 szakmai kiadványt készített elő, 7 régiót elemző tanulmány készült és 3 újabb adatbázis született. Ezek az indikátorszámok a kutatásokat messzemenően támogató intézményi menedzsmentnek, a regionális kutatói személyi állomány felállásának, a megyei igazgatóságok aktív részvételének és a hálózati alapú kutatások megszilárdulásának is köszönhetőek. A 2020-2021-es években a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Programban (KFKP) zajló kutatásokat már 4 központi, 7 kutatási koordinátor, átlagosan 2000 résztvevő és a 19 megyei igazgatóság munkatársai segítették (Juhász – Ponyi 2021). Hasonlóan a Kulturális Közfoglalkoztatási Programban zajló kutatásokhoz, ebben az esetben is, a vizsgálatok részben a résztvevők bemeneti és kimeneti mérésére irányultak, részben pedig a Program alanyai maguk is bekapcsolódtak az Intézet kutatásaiba (4. ábra).

4. ábra: Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program által érintett települések száma (2021.01.05)
(Forrás: Saját szerkesztés)

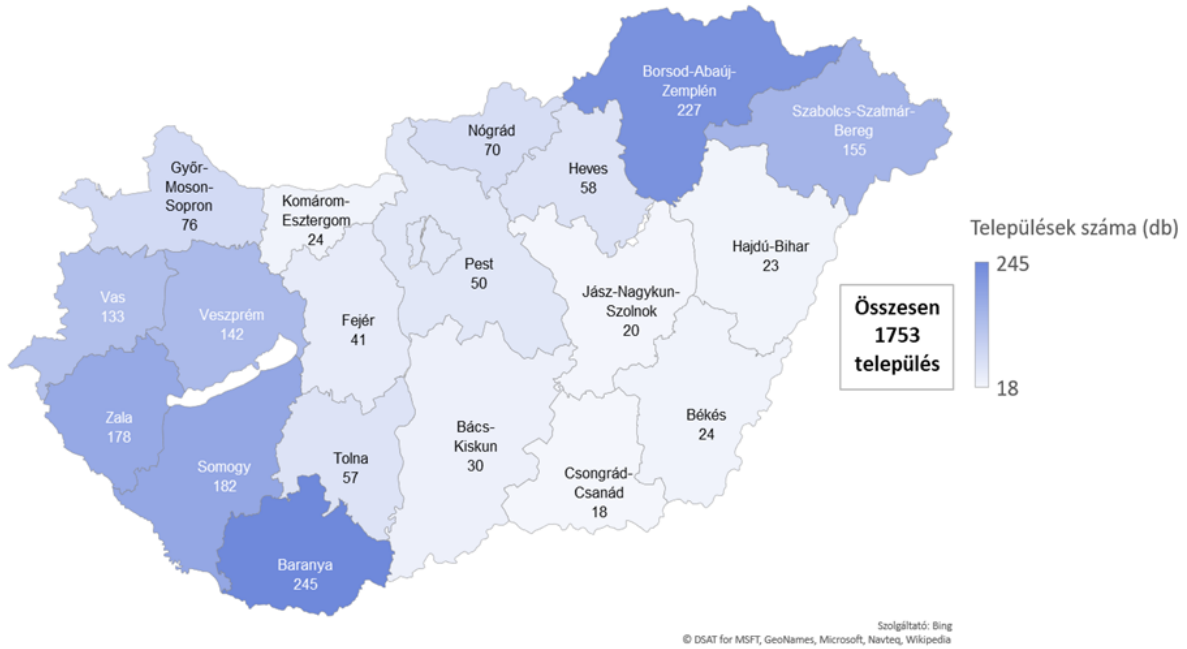

A 2019-2022-es időszak legjelentősebb vizsgálata a *Kulturális tanulás kutatás (2020),* amely a közművelődési intézményrendszer és a népfőiskolák tanulási aktivitásait mérte. Meghatározó, az egyik legnagyobb volumenű feladat 2022-2023-ban is a *levéltári adatgyűjtés a polgári kori egyesületekről*. Ebben az időszakban zajlott a *kulturális közösségeinket felmérő* kutatás, valamint a *közművelődés helyzete és reakciói a koronavírus-járványra* munkacímű felmérés 11 körben (2020-2021), a *filmklubok vizsgálata a közművelődés intézményrendszerében*, a *játékos közösségek-közösségi játékok*, az *éremgyűjtő tevékenységek* és egy kulturális gazdaságfejlesztési projekt keretében a *kézművesek országos felmérése*. 2021-es kutatás volt, a közelgő évfordulóra tekintettel, a Petőfi öröksége kutatás második köre (2021). *A levéltári felmérés mellett* 2022-ben olyan vizsgálatok zajlottak még, mint a *települési kiadványok*, valamint *a közművelődés és felekezetek viszonyának felmérése* és az *olvasási szokások kutatása. (5. ábra)*

5. ábra: Koronavírus felmérés. Mennyiben módosult (ha módosult) a közművelődési színtér/intézmény funkciója, a 2021. 05. 15-i nyitás óta? (db)
(Forrás: Saját szerkesztés)

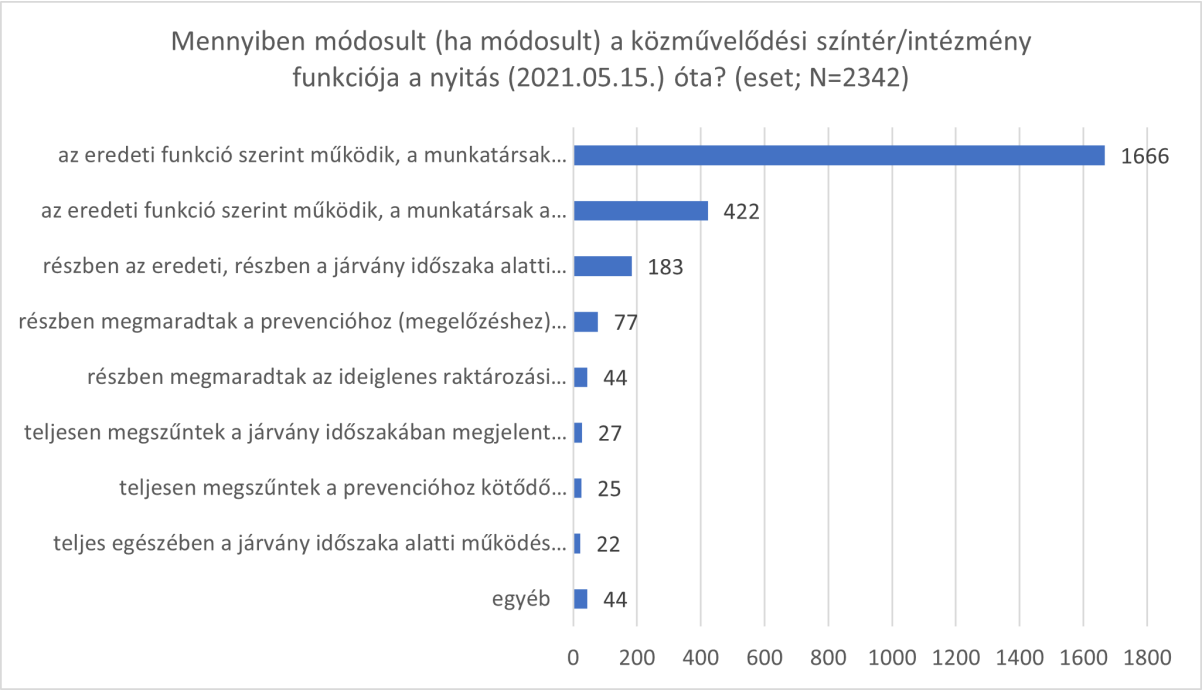

Köszönhetően a hálózati munkának napjainkra intenzív és folyamatos együttműködés alakult ki az Intézet megyei igazgatóságainak kollégáival mind a statisztikai adatszolgáltatás, mind az egyes kutatások terén. A Szakmafejlesztési Igazgatóság Képzési és Felsőoktatás-fejlesztési Központjával történő együttműködés pedig szinergiában is erősítette a három terület teljesítményét (pl. a Kutató Központ kollégáinak részvétele az egyes képzésekben, előadások a közösségszervező nyári táborokban, tananyagfejlesztés, Felsőoktatás-fejlesztési Központ kutatási tevékenysége.)

Összegző megállapítások

Összességében a kutatások nagyban segítették az Intézet stratégiai céljainak megvalósulását a szakma megújulásának folyamatában. Fontos döntések meghozatalát készítették elő a közművelődés tevékenységének, szervezetének és finanszírozásának tekintetében. Az Intézeti kutatásai a szerves részei, kiegészítői lettek a közművelődési feladatellátásnak az országos, megyei és a helyi szinteken is. Az egyre hatékonyabbá váló hálózati működésnek, a statisztikai adatszolgáltatásnak és a közösségi színtereket, közművelődési intézményeket, civil szervezeteket célzó vizsgálatoknak köszönhetően a közművelődés valamennyi szereplője be tudott kapcsolódni a vizsgálatokba. A kutatások beépültek az egyes szakmai projektekbe, előkészítették azokat, mérték a hatásukat és gyorsjelentések, cikkek, tanulmányok formájában tájékoztatták a tágabb és szűkebb szakmai nyilvánosságot.

Az is előrevetíthető, hogy a 2022-es és 2023-as évek globális, részben lokális történelmi, társadalmi és gazdasági eseményei, válságai egy újabb időszak kezdetét jelzik mind a közművelődési szakma, mind az Intézet, mind a közművelődés-szakmai kutatások vonatkozásában. A kulturális szereplők egyre erősebb együttműködése, hálózatos tevékenysége, a kutatásra épített döntéselőkészítés elterjedése azonban azt igényli, hogy a kutatási terület továbbra is meghatározó része legyen a Nemzeti Művelődési Intézet tevékenységének: nem csak a közművelődésre, hanem a teljes kulturális ágazatra kiterjedően.

Felhasznált irodalom:

- Dudás Katalin (2015): Az amatőr művészeti tevékenység hatása a szubjektív életminőségre és a lelki egészségre. In: Kulturális Szemle, 3. szám. http://www.kulturalisszemle.hu/3-szam/hazai-tudomanyos-muhely/dudas-katalin-az-amator-muveszeti-tevekenyseg-hatasa-a-szubjektiv-eletminosegre-es-a-lelki-egeszsegre-2015-10-30)
- Dudás Katalin (2016): Az integrált többfunkciós szolgáltató terek - IKSZT-k – tevékenysége. In: Kulturális Szemle, 5. szám. http://www.kulturalisszemle.hu/5-szam/hazai-tudomanyos-muhely/dudas-katalin-az-integralt-tobbfunkcios-szolgaltato-terek-ikszt-k-tevekenysege-2016-07-28)
- Izer Boglárka (2016): Szervezeten belüli non-formális tanulás – A Nemzeti Művelődési Intézet „Látó útjainak" hatása. In: Kulturális Szemle, 6. szám. http://www.kulturalisszemle.hu/6-szam/junior-kutatoi-muhely/izer-boglarka-szervezeten-beluli-non-formalis-tanulas-a-nemzeti-muvelodesi-intezet-lato-utjainak-hatasa)
- Juhász Erika – Ponyi László (2016): A Kapunyitogató program országos hatásvizsgálatának eredményei (2013-2016). Szín – Közösségi Művelődés 21/2. 2016. május.
- Juhász Erika – Márkus Edina – Benkei-Kovács (2020): A közösségszervezés szakos hallgatók bemeneti kompetenciamérésének eredményei. Szín – Közösségi Művelődés 25/4. 2020. december.
- Juhász Erika – Márkus Edina – Benkei-Kovács Balázs (2021): Kutatás közben - közművelődési szakemberek képzést kísérő pályakép vizsgálatának első eredményei. In: Szín, 26. évf. 4. sz. (2021. december) 26-29 p. http://epa.oszk.hu/01300/01306/00168/pdf/EPA01306_szin_2021_04_026-029.pdf
- Juhász Erika – Ponyi László (2021): Kutatások a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési programban. Szín – Közösségi Művelődés 26/4. 2021. december.
- Novák Erzsébet (2015): Digitális írástudás a szakadék két oldalán. In: Kulturális Szemle, 3. szám. http://www.kulturalisszemle.hu/3-szam/hazai-tudomanyos-muhely/novak-erzsebet-digitalis-irastudas-a-szakadek-ket-oldalan-2015-10-30).
- Arapovics Mária – Ponyi László (2019): Vezetői összefoglaló. A kutatási folyamatok összegzése, további javaslatok. In Arapovics Mária – Ponyi László – Bódog András (szerk): Kulturális közösségfejlesztési folyamatok vizsgálatai Magyarországon. Cselekvő közösségek Projekt EFOP Összefoglaló zárótanulmány. Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ, NMI Művelődési Intézet NKft., Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 5-21. p.

[1] 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről.

20/2018. (VII. 9.) EMMI rendelet a közművelődési alapszolgáltatások, valamint a közművelődési intézmények és a közösségi színterek követelményeiről.

[2] Terjedelmi korlátok miatt az egyes vizsgálatok tematikus bemutatására és csoportosítására nincs lehetőségünk ebben a tanulmányban.

[3] A tanulmányban szereplő ábrákat elsősorban illusztratív szándékkal illesztettük be.